

"Kdykoli jsme zvítězili, dalo se to pokaždé více převahou ducha nežli mocí fyzickou". /F. Palacký/

Krise a naděje v dnešním světě

Život člověka i život společnosti se vši bohatostí vztahů sociálních, hospodářských, politických, mocenských i mravních je v ustavičném procesu změn, rozvoje neb úpadku. Stagnace je již začátkem úpadku a rozkladu. Každý občan musí pečlivě sledovat tyto změny, pochopit jejich souvislosti a smysl, hodnotit je, a má se snažit odhadovat různé možnosti budoucího vývoje a na základě toho všeho dělat konkrétní politické uzávěry pro politickou akci.

Obecné důvody krizí

Pro neschopnost a sobectví politiků a pro sobectví a netečnost občanů se politická problematika občas tak nahromadí, že řešení je neodkladné a může vyústit ve výbuch násilné revoluce. Nepřijde-li včas řešení dobré, pak musí přijít řešení špatné, poněvadž napětí ve společenských vztazích se stalo nadále neudržitelným.

Na tragedii násilných revolucí nesou obyčejně vinu nejen propagátoři špatných ideologií a tyrani revolučních směrů, ale často i ti občané, kteří nepřispěli včas k řešení dobrému. Tak neteční a sobečtí občané, kteří ve své politické slepotě usilují jen o zachování statu quo-což často znamená zachování privilegií mocenské a hospodářské elity- jsou stejně zodpovědní za národní tragedie krvavých revolucí jako revolucionáři a hlasatelé rozkladných ideí. Lidská mysl totiž nesnáší prázdnotu a když v dramatu společenských krizí se nenabízí občanům včas řešení dobré, mnozí z nich jsou svedeni bludičkou rozvratných ideologií a nelidských diktatur s maskou "humanitních" reforem a "pokroku".

Francouzská revoluce, ústavní hnutí roku 1848, komunistická revoluce ruská a čínská nabízejí mnoho možností k tomu, abychom se poučili z dějin, že zkostrnatělé zlo tradičních privilegií a nespravedlivých sociálních struktur je často vytlačováno zlem novým, které může být dokonce i více nelidským, anebo že na zdravých snahách o nutné reformy parazitují destruktivní proudy v rouše spasitelů.

Nynější problematika

Stojíme na přelomu dějin, kdy stará éra doznívá a přichází věk nový. Problematika dějin se zase tak nahromadila, že řešení nesnese již dalšího odkladu, a blížíme se k rozcestí s dvěma možnostmi: násilné řešení špatné, neb pracné řešení dobré. Pod dobrým řešením si ovšem nesmíme představit nějaké utopie ráje na zemi, kde by byly všechny problémy dokonale a trvale vyřešeny.

V této době můžeme pozorovat krizové situace takové intenzity, že neodkladné řešení musí mít charakter úplné transformace základních sociálních struktur.

Populační exploze hromadí problematiku doby tak, že dosavadní sociální řád se všemi přežitky ideologií 19. století se stává nadále neudržitelným a budování nového sociálního řádu je otázkou života a smrti lidské rodiny. V r. 1800 bylo na této planetě asi 0.9 bilionu lidí v r. 1900 1.6 bilionu, v r. 1974 je asi 3.9 bilionu a v r. 2.000 se očekává asi 6.5 bilionu lidí. Všichni tito lidé budou chtít jíst, zdravě bydlet, slušně se oblékat, mít zaměstnání a možnosti se vzdělávat a žít kulturně, mít lékařské ošetření a sociální zabezpečení pro případ nemoci, invalidity a stáří.

Rozdíly mezi životní úrovní zemí vyvinutých a vývojových rostou stejně jako rozdíly mezi malou skupinou privilegovaných vlastníků výrobních prostředků a těmi občany, kteří jsou odkázáni na týdenní výplatu. Velké výrobní a obchodní podniky jsou nutné pro zvýšení hospodárnosti výroby a služeb, jsou-li však vlastněny jen malou skupinou, které majetek dává také obrovskou moc, pak napětí ve společnosti roste a demokracie je ohrožena v samých základech. Celá řada velkých mnohonárodních obchodních společností má již větší rozpočet než menší a střední evropské průmyslové státy. Takový kapitál je spravován byrokratickým aparátem

odborníků, jejichž moc vzrostla tak, že často vykonávají nejen vliv, ale i nátlak na mnohé vlády a tak ohrožují demokracii, která má být vládou lidu.

Vzdělání širokých vrstev lidu rychle vzrůstá stejně jako počet vysoce kvalifikovaných a úzce specializovaných pracovníků, většinou v zaměstnaneckém poměru, a oni se nehodlají nadále spokojovat se systémem, kde by byli pouhými nástroji kapitálových zisků soukromých neb státních a pouhým mechanickým kolečkem ve znelidštěném procesu výroby a obchodu.

Automatizace pokračuje ve všech oborech podnikání a problém vlastnictví automatizovaných podniků s podnikovým ziskem malé skupiny vlastníků neb jednoho vlastníka státního bude přinášet stále více napětí ve společnosti.

Vlastníci výrobních prostředků mohou využívat plně moderních vynálezů a technologických vynálezů, které nejsou sice výsledkem jejich práce, ale slouží převážně zájmům kapitálových zisků. A tak technologický pokrok, který je výsledkem celého sociálně-hospodářského procesu a objevitelské práce vynálezců, neslouží spravedlivě zájmům obecného blaha celé společnosti, ale převážně zájmům dílčím. Poměrně málo lidí se podílí plně na plodech pokroku technologického a celého civilizačního procesu, jehož plody monopolizuje pro sebe mocenská a hospodářská menšina. Když se hledá lék proti sociální nezodpovědnosti silně koncentrovaného soukromého vlastnictví v kolektivizaci výrobních prostředků, pak přehnaty soukromého kapitálu jsou vystřídány ještě většími přehnaty státního hospodářského monopolu, který vede k mocenskému absolutismu a ke zvýšenému vykořisťování zaměstnanců.

Rychlé zprostředkování informací a rychlá přeprava osob a zboží zintenzivňují sice sociální vztahy jednotlivců i národů, ale také napětí, které vyrůstá z křiklavých- a nyní všeobecně známých-rozdílů mocenských a hospodářských. O velké bídě milionů a o přepychu menší skupiny ví dnes celý svět, což ovlivňuje myšlení a jednání lidu.

Kulturní a ideové vlivy se šíří nyní po celém světě a konstruktivní i rozkladné myšlenky ovlivňují více dějiny světa. Hospodářská krize několika zemí ovlivňuje životní úroveň jiných zemí a spory mezi dvěma státy mohou ohrozit mír celého světa. Prohloubení a zintenzivnění sociálních vztahů má tedy dnes rozměry světové a také vzájemná spoluzodpovědnost za osudy světa a všeobecná povinnost pečovat o všelidské obecné dobro.

Kapitál má stále silnější pozici než práce a tak motiv zisku převládá nad požadavkem lidskosti, což vyúsťuje v nezdravý třídní boj, odcižení člověka člověku a člověka společnosti.

V této době nutnosti nákladného výzkumu, velkého kapitálu a velkého štábu úzce specializovaných odborníků, malé státy nejsou schopny soutěžit se státy velkými a stávají se jednotkou neschopnou samostatné existence a nástrojem velmocenské politiky. Proto federace a konfederace malých států budou stále větší nutností a malé národní státy přežijí, který povede jen k národní katastrofě. Velké federální celky musejí ovšem provést důkladnou vnitřní decentralizaci. Má-li být v takové federaci vnitřní klid, pak bude nutné postupně vyrovnávat křiklavé rozdíly v životní úrovni, vzdělání lidu a v technologickém pokroku.

Prohlubující se závislost všech zemí si bude vynucovat existenci světových orgánů, a to nejen s funkcí poradní, ale také s určitou pravomocí koordinační, tedy rozhodovací, a trvalý mír bez všeobecné spravedlnosti bude stále méně možný.

Demokracie je jediným přijatelným systémem pro civilizované země, prožívá však nyní opravdu vážnou krizi. Aby lid a jeho volení zástupci dělali rozhodnutí, která jsou k prospěchu všeho lidu, tedy obecného dobra celku, a nedávali přednost sobeckým zájmům dílčím, k tomu bude třeba vyšší morální úrovně lidu a jeho zástupců. Východiško z dnešní krize demokracie je tedy nutno hledat v oblasti morální, a ne v nějaké diktatuře pravicové neb levicové, která opravdové řešení jen odkládá a předstírá.

Demokracie a komunistické a nekomunistické diktatury

Komunismus a nacismus jsou diktátorské režimy, které odhodily přirozenou etiku a degradovaly politiku na záležitost převážně mocenskou, tedy nelidskou. Komunismus zotročuje nyní velkou část světa a infiltrace svedbočných zemí je usnadněna jejich morálním úpadkem a sociální nespravedlností.

O tom, jak řešit problém komunismu, existují v základě tři teorie: potopovací, sbližovací a transformační.

a/Teorie potopovací hlásá, že problém komunismu je možno vyřešit jen válkou, ve které jedna strana zničí/potopí/ stranu druhou. Toto pojetí problému je velmi povrchní v táboře komunistickém i antikomunistickém, neboť komunismus i kapitalismus se považují za záležitost pouze nacistickou a nic více, a dále nebere se v úvahu, že taková válka by byla asi válkou atomickou se všemi hrůzami zničení mnoha milionů lidí a asi i celých národů. V takové válce by nebylo opravdových vítězů.

b/Teorie sbližovací/konvergentní/ je projevem víry, že komunismus se postupně demokratizuje a humanizuje a že kapitalismus se současně socializuje a tím že se rozdíly postupně vyrovnávají. Tato teorie přehlíží skutečnost, že komunistická diktátorská byrokracie nedovolí opravdovou demokratizaci a humanizaci z obavy, že by tím byly ohroženy její nacistické pozice. Dovolí snad taktické úpravy - většinou jen přechodné nanevrování - aby se tak komunismus stal více schopným infiltrovat svobodné země a nást lid svou maskou lidské tváře. Výslednicí takového sbližování by byl ostatně asi jen systém, který by byl směsicí onylů na obou stranách a nebyl by schopen řešit situace, které budou vyžadovat řád nový, a tak by se vytvářely zase jen předpoklady pro další revoluce.

Poněvadž v této zmatené době bychom neměli zmatenost ještě zvětšovat, ale jasným programem bychom měli ukazovat cestu, nemůžeme náš exil přijmout politiku détente, politiku koexistence a sbližování za svůj program. Proto by se nemělo psát o "pozitivním obsahu politiky détente", ale měl by se jasně formulovat program ideového soutěžení a ideové ofenzivy. Politika détente je nebezpečná tím, že uspává bdělost antikomunistů, přispívá k ideové ochablosti a dokonce sterilitě a vyvolává nerealistické naděje. Détente nic neřeší, jen řešení odkládá a tím napomáhá - byť i neúmyslně - komunistické infiltraci. Mezinárodní uvolňování je nemožné bez vnitřního uvolňování v Sovětském svazu, a to diktátoři v Krenlu nepřipustí.

c/Teorie transformační nestaví na iluzích, ale vychází z poznatků, že i dosavadní západní systémy mají závažné nedostatky, že status quo je neudržitelný a že je tedy třeba připravovat nový sociální řád, který by odpovídal požadavkům plného rozvoje lidské osobnosti všech občanů, potřeby vyvolaným populační explozí a podmínkám technologického pokroku. Je tedy třeba úplné transformace na obou stranách Železné opony.

Jen idea nového sociálního řádu může uvolnit energie nespokojené a zklamané mladé generace na Západě k tvůrčí práci a může vyburcovat lid v komunistických zemích - zejména v Rusku - k odstranění neživotných sociálních struktur komunismu, který je nereformovatelný. Až takto inspirovaná mladá generace bude zaujímat vlivné pozice, vnitřní převrat v Rusku bude možný. Stagnace koexistence je největším naším nepřitelem a dynamika nového řádu vede k řešení. Nemáme ovšem na mysli staré formy studené války na rovině diplomatické, ale ideovou ofenzivu na rovině lidové. V takové ideové soutěži nestačí ovšem jen komunismus kritizovat, ale je třeba také nabízet lepší řešení. V našem programu je tedy pozitivní a konstruktivní antikomunismus.

Na těchto úkolech by měly spolupracovat exilové organizace a redakce, a to ve spolupráci s exilovými skupinami jiných národů. Je možno využívat možností turistického ruchu a rozhlasu k rozvinutí ideové ofenzivy ve všech komunistických zemích a tak přispívat k tomu, aby lid neklesal na mysli, ale aby se opatrně připravoval na rozhodující okamžik převratu a na úkoly po osvobození.

Tato ideová kampaň je nutná i proto, že hrozí nebezpečí, že po pádu komunismu ovládnou naše země jiné extrémní pravicové neb levicové diktatury s naskovou falešnou demokracií a nepravou humanizací. Pak by ovšem nesmírné utrpení lidu v komunistických zemích bylo nadarmo. Koexistencí zmatený lid, který neměl možnost politicky vyzrát, poněvadž se mu nenabízely zdravé ideje, se snadno může stát obětí demagogických diktátorů.

Nutnost inspirujícího dialogu s lidem

Neusilujeme o monopol jedné politické strany a nejsme organizací stranickou, ale věříme v pluralitní systém několika demokratických stran a bereme v úvahu nutnost ozdravení a zmodernizování celého politického života s celou škálou seutěžících demokratických sněrů, které by respektovaly zásady přirozené etiky.

Věříme v užitečnost a nutnost konstruktivního politického dialogu exilového, neziexilového a dialogu s demokracií v komunistických zemích - k čemuž se bezpečné a opatrné formy najdou. Odmítáme však dialog s komunistickými držiteli diktátorské moci, poněvadž s ním je diskuse stejně nemožná jako kdysi s představiteli diktátorského německého národního socialismu, kterému se říká zkráceně nacismus.

Hodláme tedy přinášet podnětné návrhy, jak učinit antikomunistickou práci efektivnější a jak připravovat předpoklady pro budování nového sociálního řádu. Zásadně však nechceme formulovat definitivní stranické programy, ohceme však podněcovat demokracii všech směrů v exilu a v komunistických zemích k tvůrčí ideové práci, která povede k transformaci existujících zastaralých struktur.

Několik námětů k tvůrčímu dialogu

1/Demokracie má respektovat zásady přirozené etiky a právo na plný rozvoj lidské osobnosti všech občanů a má být demokracií personalistickou a pluralitní v oblasti politické, sociální, hospodářské a kulturní.

2/Volná soutěž ideová, politická a hospodářská má být omezena jen zásadami etickými a požadavkem obecného dobra celku.

3/Soukromé vlastnictví a lidská práce mají funkce individuální i sociální závazky. Znárodnění/zestátnění/ výrobních prostředků je přípustné jen tehdy, když to vyžadují zájmy obecného dobra a když není jiných prostředků k harmonizování soukromého podnikání s potřebami celku. Demokratické družstevnictví se podporuje.

4/Soustavná politika usnaďňování a podněcování, aby vlastnictví neb spoluvlastnictví výrobních prostředků bylo rozprostřeno pokud možno na všechny občany. Vyřazení třídního boje, který má být nahrazen novým systémem spolupráce sociálních partnerů.

5/Vytváření nonopolů soukromých neb státních, nocenských, politických, hospodářských a kulturních se bude soustavně znemožňovat.

6/Stát je jen nejvyšším orgánem politické společnosti/republiky/ a nemá přebírat funkce, které mohou dobře plnit nižší územní a zájmové samosprávné instituce, ba právě naopak stát je má chránit, posilovat a jejich činnost usměrňovat s ohledem na zájmy celku.

7/Důsledná decentralizace územní a zájmových skupin, decentralizace nocenská, politická a hospodářská.

8/Základní zásadou politického života je plné respektování lidských práv, včetně práv občanských a sociálních, zejména práva na osobní svobodu, práva každého občana plně se podílet na politickém životě, práva lidu svobodně rozhodovat o své ústavě, práva občanů na svobodné volby s rovnými právy hlasovacím, práva svobodně vytvářet organizace, práva na vlastnictví a práva, aby se s každým občanem zacházelo jako s osobou, a ne jako s věcí, a práva na náboženskou svobodu. Lidská práva jsou omezena jen zásadami etickými a požadavkem obecného dobra celku.

9/Právo odborových organizací a jiných zájmových skupin na svobodu a samosprávu, právo zaměstnanců nabyvat zaměstnanecké akcie a podílet se na spoluvytváření podniku.

10/Právo na sociální zabezpečení pro případ nemoci, nezaměstnanosti, úrazu, invalidity a stáří. Právo na dostatečný rodinný příjem.

11/Postupné vytváření středoevropské federace, která by byla členem celoevropské konfederace. Demokratizace Spojených národů s práven rozhodovat o problémech, které je nutno řešit v zájmu obecného dobra všelidské rodiny.

12/Výchova nemá směřovat pouze k odborné specializaci, která by vedla k postupnému odlidštění a ohrozila by demokracii. Demokracie předpokládá rozvoj duchovních energií a výchova má vést k tomu, aby občan byl schopen hodnotit, aby získal vnitřní svobodu poznání, moudrosti, dobrou vůli a láskou. Výchova má překlenovat vnitřní rozpor mezi požadavky individuálními a sociálními, má rozvíjet smysl pro svobodu a zodpovědnost a pro lidskou hodnotu každého jednotlivce.

V dialogu o podobných problémech se mají učit a obohacovat obě strany.

Rozpravy vydává nepravidelně Společenství nového řádu, 4/520 Drummond Street, Carlton, Vic., 3053, Australia.

/Předseda: Dr. S. Hofírek. Jednatel: Dr. Z. Horný/.